

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

13 *од* 2026

м. Київ

№ 256

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти з вищою педагогічною освітою за іншою спеціальністю

Відповідно до абзацу другого частини другої статті 25 Закону України «Про дошкільну освіту», абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами), підпункту 13 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (зі змінами), з метою проведення підготовки педагогічних працівників з вищою педагогічною освітою за іншою спеціальністю, що сприятиме кадровому забезпеченню дошкільної галузі, підвищенню якості дошкільної освіти та професійному розвитку працівників

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти з вищою педагогічною освітою за іншою спеціальністю (далі – Типова програма), що додається.

2. Директорату дошкільної та інклюзивної освіти (Лотоцька Алевтина) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Коновалову Анастасію.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
13.02.26 № 256

ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів дошкільної освіти з вищою педагогічною освітою
за іншою спеціальністю

Розробник(и): державна установа «Український інститут розвитку освіти» (Венгловська О. А., методист відділу професійного розвитку педагогічних працівників державної установи «Український інститут розвитку освіти, кандидат педагогічних наук; Стягунова О. О., методист відділу професійного розвитку педагогічних працівників державної установи «Український інститут розвитку освіти, кандидат педагогічних наук).

Рецензенти:

РЕГО Ганна, завідувач кафедри дошкільної, початкової та інклюзивної освіти Комунального закладу «Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти» Закарпатської обласної ради, кандидат педагогічних наук, доцент;

САВЧУК Олена, завідувач науково-методичного центру дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області».

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми. Сучасна система дошкільної освіти потребує висококваліфікованих кадрів, які здатні втілювати в життя її місію, забезпечити якісне навчання, виховання і розвиток дітей раннього та дошкільного віку, організовувати освітній процес у закладах дошкільної освіти (далі — ЗДО) на ціннісних домінантах. Проте відтік педагогічних кадрів із ЗДО, який спостерігається нині, негативно впливає на якість надання освітніх послуг у сфері дошкільної освіти. Це може створювати певні виклики для забезпечення належного рівня професійної компетентності та відповідності сучасним стандартам дошкільної освіти. Наявна ситуація актуалізує потребу в розробленні системи мотиваційних стимулів, пошуку механізмів для залучення проактивних осіб, які мають вищу непедагогічну освіту, до професійної діяльності в ЗДО. Зміни в Законі України «Про дошкільну освіту» щодо підходів до призначення на педагогічні посади працівників без відповідної педагогічної освіти розширюють можливості для осіб з вищою педагогічною освітою за іншою спеціальністю спробувати себе в новій професійній ролі. Маючи

законодавчо визначені вимоги, що висуваються до педагогічних працівників ЗДО, та бажання працювати з дітьми дошкільного віку, означена категорія педагогічних працівників може ще на початку своєї кар'єри пройти навчання, яке допоможе їм надалі якісно виконувати трудові функції та професійно зростати.

Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти з вищою педагогічною освітою за іншою спеціальністю (далі — Типова програма) укладено з урахуванням професійних потреб цієї категорії педагогів. Типова програма є інструментом, за допомогою якого суб'єкти підвищення кваліфікації здійснюватимуть підготовку, супровід та надаватимуть підтримку в оволодінні необхідними компетентностями, що є важливими для педагогів під час роботи з дітьми раннього та дошкільного віку. Це сприятиме кадровому забезпеченню дошкільної галузі, підвищенню якості дошкільної освіти, професійному розвитку педагогічних працівників.

Типова програма розроблена з урахуванням державної політики в галузі дошкільної освіти, вимог чинного законодавства (законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», наказу Міністерства економіки України «Про затвердження професійного стандарту “Вихователь закладу дошкільної освіти”», Державного стандарту дошкільної освіти, Методичних рекомендацій щодо розроблення типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України (далі — МОН) від 13 жовтня 2025 року № 1349, інструктивно-методичних листів МОН щодо організації освітнього процесу в ЗДО.

Цільова група: педагогічні працівники закладів дошкільної освіти з вищою педагогічною освітою за іншою спеціальністю.

Обсяг: 120 год (4 кредити ЕКТС).

Особливості реалізації програми: для досягнення поставленої мети та оволодіння слухачами зазначеними компетентностями Типова програма має реалізовуватися повністю відповідно до запропонованої структури та змісту.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очна, заочна, дистанційна), дуальна, на робочому місці. Форми підвищення кваліфікації можуть поєднуватись.

Мета: формування та розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників ЗДО з вищою педагогічною освітою за іншою спеціальністю та їх підготовка до якісного виконання трудових функцій.

Завдання підвищення кваліфікації:

розширити знання щодо основних тенденцій розвитку дошкільної освіти в Україні;

ознайомити з особливостями організації освітнього процесу в ЗДО відповідно до вимог чинного законодавства, принципів дошкільної педагогіки та методики розвитку, виховання і навчання дітей раннього й дошкільного віку;

створити умови для формування нових і вдосконалення набутих раніше професійних компетентностей (знань, умінь, способів діяльності), необхідних педагогічним працівникам дошкільної ланки освіти для якісного виконання трудових функцій;

поглибити знання про анатомічні, фізіологічні, психологічні особливості розвитку дитини раннього та дошкільного віку, необхідність урахування цих особливостей під час організації освітнього процесу та взаємодії з дітьми;

розвинути професійні навички взаємодії з учасниками освітнього процесу на принципах педагогічного партнерства;

сформувати здатність і готовність виконувати трудові функції у відповідності до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»;

мотивувати до розвитку професійних компетентностей, самоосвіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться визначено відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», затвердженого наказом МОН від 19 жовтня 2021 року № 755-21: організаційна (А2), предметно-методична (А4), здоров'язбережувальна (Б1), психо-емоційна (В1), педагогічного партнерства (В2), здатності до навчання впродовж життя (Г1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації: у результаті проходження підвищення кваліфікації педагогічні працівники:

знатимуть основні тенденції розвитку дошкільної освіти в Україні;
орієнтуватимуться в нормативно-правових та інструктивно-методичних матеріалах щодо організації освітнього процесу в ЗДО;

розумітимуть основні закономірності фізичного та психічного розвитку дітей дошкільного віку й необхідність їх урахування для якісної організації освітнього процесу в ЗДО;

застосовуватимуть у професійній діяльності набуті знання, уміння і навички щодо організації освітнього процесу в ЗДО, створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища;

моделюватимуть освітню взаємодію з дітьми з урахуванням вимог Державного стандарту дошкільної освіти та чинних освітніх програм;

упроваджуватимуть у практику взаємодії з учасниками освітнього процесу принципи педагогічного партнерства;

розумітимуть зміст трудових функцій у відповідності до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» та набудуть готовності до їх виконання;

усвідомлюватимуть значення та потребу в удосконаленні професійних компетентностей для власного фахового розвитку.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації: систему та критерії оцінювання результатів навчання визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: за результатами виконання Програми суб'єкт підвищення кваліфікації визначає вид документа (свідоцтво, сертифікат тощо), що буде виданий слухачам. Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та облік виданих документів мають відповідати вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ					
Тема 1.1. Сучасна система дошкільної освіти в Україні	2	-	2	-	4
Тема 1.2. Нормативно-правове забезпечення дошкільної освіти	-	2	2	-	4
<i>Разом за модулем</i>	2	2	4	-	8
МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ					
Тема 2.1. Анатомічні та фізіологічні особливості розвитку дитини	2	4	-	-	6
Тема 2.2. Психологічні особливості розвитку дитини	2	4	2	-	8
<i>Разом за модулем</i>	4	8	2	-	14

МОДУЛЬ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ					
Тема 3.1. Особливості організації освітньої взаємодії з дітьми дошкільного віку	2	4	2	-	8
Тема 3.2. Зміст освіти дітей раннього та дошкільного віку	6	12	4	-	22
Тема 3.3. Організація освітнього процесу в ЗДО в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій	2	4	2	-	8
Разом за модулем	10	20	8	-	38
МОДУЛЬ 4. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗДО					
Тема 4.1. Вихователь ЗДО як суб'єкт освітньої діяльності	2	4	2	-	8
Тема 4.2. Організація освітнього процесу в ЗДО як трудова функція вихователя	4	4	2	-	10
Тема 4.3. Участь вихователя у створенні безпечного, здорового та інклюзивного розвивального освітнього середовища в ЗДО	4	6	-	-	10
Тема 4.4. Педагогічне партнерство ЗДО та сім'ї у вихованні, навчанні й розвитку дітей раннього та дошкільного віку	2	4	-	-	6
Разом за модулем	12	18	4	-	34
МОДУЛЬ 5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ					
Тема 5.1. Адаптація дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти	2	2	2	-	6
Тема 5.2. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти та закладу загальної середньої освіти	2	2	2	-	6
Тема 5.3. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	4	6	2	-	12
Разом за модулем	8	10	6	-	24
Підсумкові заходи	-	-	-	2	2
Усього	36	58	24	2	120

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНИ

Тема 1.1. Сучасна система дошкільної освіти в Україні

Поняття «дошкільна освіта». Державна політика в галузі дошкільної освіти в Україні: дитиноцентризм, особистісно орієнтований підхід до організації освітнього процесу в ЗДО, рівний доступ до здобуття дошкільної освіти; академічна доброчесність; академічна свобода педагогічних працівників; автономія суб'єктів освітньої діяльності (академічна, кадрова, організаційна, фінансова); пріоритет сімейного виховання дитини, педагогічне партнерство сім'ї та закладу дошкільної освіти; доступність (зокрема територіальна), безоплатність і світський характер дошкільної освіти; створення умов, зокрема інклюзивного чи спеціального освітнього середовища, для здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами; створення безпечного та здорового освітнього середовища; обов'язковість здобуття дошкільної освіти дітьми старшого дошкільного віку відповідно до державного стандарту.

Система дошкільної освіти: *суб'єкти освітньої діяльності* (заклади дошкільної освіти (державні, комунальні, приватні, корпоративні); *юридичні особи*, що утворили дошкільні підрозділи; *фізичні особи* — підприємці, які провадять освітню діяльність у сфері дошкільної освіти). Учасники освітнього процесу (вихованці, педагогічні працівники, помічники вихователів, інші працівники, батьки вихованців, асистенти дітей з особливими освітніми потребами (у разі їх допуску відповідно до вимог законодавства), фізичні особи, які провадять педагогічну діяльність у сфері дошкільної освіти). Органи управління у сфері дошкільної освіти. Формування та наповнюваність вікових груп.

Мова освітнього процесу у сфері дошкільної освіти. Типи організації освітньої діяльності: ясла, дитячий садок, спеціальний дитячий садок, мобільний дитячий садок, сімейний (родинний) садок, мінісадок, центр педагогічного партнерства, центр розвитку дитини.

Якість дошкільної освіти та шляхи її підвищення.

Тема 1.2. Нормативно-правове забезпечення дошкільної освіти

Огляд основних чинних нормативно-правових документів, що регулюють систему дошкільної освіти в Україні: Конституція України; закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту»; Державний стандарт дошкільної освіти, Положення про деякі типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти; Санітарний регламент для закладів дошкільної освіти, професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»; накази та інструктивно-методичні листи МОН.

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Тема 2.1. Анатомічні та фізіологічні особливості розвитку дитини

Закономірності розвитку дитини. Поняття «віковий період», «вікова періодизація». Особливості розвитку дитини в кожному віковому періоді. Антропометричні характеристики дитини. Урахування анатомо-фізіологічних особливостей дитини в роботі вихователів ЗДО. Створення здоров'язбережувального середовища в ЗДО з урахуванням анатомо-фізіологічних, вікових особливостей розвитку дитини та її індивідуальних потреб.

Тема 2.2. Психологічні особливості розвитку дитини

Основні закономірності психічного розвитку дитини. Вікова періодизація психічного розвитку дитини від народження до 6 (7) років. Поняття про провідні види діяльності дитини. Роль навчання у психічному розвитку дитини. Зони найближчого розвитку дитини. Сенситивні періоди розвитку психіки дитини.

Індивідуально-психологічні відмінності дітей. Особливості психічного розвитку в дошкільному дитинстві: психічний розвиток новонародженої дитини; психічний розвиток дитини першого року життя; психічний розвиток дитини раннього віку; психічний розвиток дитини дошкільного віку. Кризові періоди від народження до 6 (7) років.

Специфіка спілкування дошкільника з дорослими та однолітками. Психологічні особливості ігрової діяльності в ранньому та дошкільному віці.

Розвиток психічних процесів дошкільника: увага, мовлення, сенсорно-перцептивна сфера, пам'ять, мислення, уява, емоції, воля та система мотивів.

Розвиток особистості дошкільника. Подолання труднощів особистісного розвитку дошкільника. Психологічна готовність дитини до навчання в школі.

МОДУЛЬ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 3.1. Особливості організації освітньої взаємодії з дітьми дошкільного віку

Поняття «освіта», «освітній процес», «освітня взаємодія», «освітня діяльність». Особливості освіти дітей дошкільного віку.

Характеристика методів і прийомів освітньої взаємодії з дошкільниками. *Словесні методи*: розповідь (перекази літературних творів, розповіді за картинами, про предмети та іграшки, про події з власного досвіду, складання казок тощо); читання (слухання дітьми) творів художньої літератури; бесіда (етична, пізнавальна, вступна, підсумкова); *інструктаж*. Вимоги до словесних методів. *Наочні методи*: спостереження (короткочасне, тривале), види спостережень (розпізнавальні, за змінами, репродуктивні), вимоги до спостережень;

демонстрація, об'єкти для демонстрації: натуральні предмети та їх зображення (дидактичні картини, репродукції картин (пейзажі, натюрморти, портрети, казкові сюжети); книжна графіка (ілюстрації); предметні картинки за відповідними темами («Овочі», «Професії дорослих» та ін.), плакати; слайди, відеофільми, комп'ютерні програми, схеми тощо, вимоги до демонстраційного матеріалу та процесу демонстрації. *Практичні методи*: вправи, ігри, досліди та експерименти, моделювання. Ігровий характер практичних методів.

Форми організації освітнього процесу в умовах ЗДО: *організована освітня діяльність* — спілкування в колі (ранкове та вечірнє коло, коло створення емоційного настрою психологічного комфорту, коло розширення інформаційного поля дитини, рефлексійне коло), заняття, освітні ситуації, освітні подорожі, тематичні проекти, прогулянки, екскурсії, дослідницько-пошукова діяльність, колекціонування, творча майстерня, творчі ігри, гурткова робота; *самостійна освітня діяльність дітей*. Організація режимних моментів. Вибір форми освітнього процесу залежно від віку дітей.

Ігрова діяльність як провідна діяльність дітей дошкільного віку. Класифікація та види ігор. Особливості організації ігрової діяльності в ранньому та дошкільному віці. Вільна гра та її значення для гармонійного розвитку дитини.

Тема 3.2. Зміст освіти дітей раннього та дошкільного віку

Сутність поняття «зміст дошкільної освіти». Принципи формування змісту дошкільної освіти: науковість, доступність, систематичність і послідовність, емоційність, індивідуальний підхід, урахування вікових особливостей та ін. Вимоги до відбору змісту освіти дітей раннього та дошкільного віку.

Характеристика змістових аспектів освітніх напрямів Державного стандарту дошкільної освіти. Компетентність як результат дошкільної освіти та показник особистісного зростання дитини дошкільного віку.

Огляд чинних освітніх (комплексних) та парціальних програм розвитку дітей дошкільного віку. Особливості реалізації змісту дошкільної освіти в чинних освітніх (комплексних) та парціальних програмах розвитку дітей дошкільного віку.

Форми, методи та прийоми формування і розвитку ключових компетентностей у дітей раннього та дошкільного віку в процесі освітньої діяльності відповідно до державного стандарту.

Тема 3.3. Організація освітнього процесу в ЗДО в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій

Організація безпечного, здоров'язбережувального освітнього середовища в ЗДО. Вимоги до обладнання укриттів для дітей дошкільного віку. Основні дії педагогів ЗДО в ситуаціях небезпеки.

Форми організації освітнього процесу в ЗДО в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій: змішана форма, дистанційна форма. Здійснення

освітнього процесу в групах короткотривалого перебування. Інформаційно-консультаційна підтримка батьків, чиї діти здобувають дошкільну освіту за дистанційною або змішаною формою; застосування інформаційних ресурсів, цифрових інструментів, онлайн-сервісів для здійснення освітнього процесу (НУМО, телеграм-канал «Підтримай дитину» та ін.).

Психолого-педагогічний супровід дитини та її батьків: психоемоційна підтримка дитини, батьків (осіб, які їх замінюють), практики зниження рівня тривожності під час повітряних тривог.

Психоемоційна підтримка вихователів ЗДО.

МОДУЛЬ 4. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗДО

Тема 4.1. Вихователь ЗДО як суб'єкт освітньої діяльності

Особливості професійної діяльності вихователя ЗДО. Права та обов'язки вихователя ЗДО. Характеристика професійних функцій вихователя ЗДО. Професіограма вихователя. Сутнісна характеристика загальних і професійних компетентностей, що необхідні вихователю для виконання трудових функцій. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» як інструмент професійного розвитку педагогів. Самоосвіта, планування траєкторії індивідуального професійного розвитку вихователів. Форми підвищення кваліфікації вихователів ЗДО. Атестація педагогічних працівників ЗДО.

Майстерність вихователя в організації освітнього процесу в ЗДО. Структура педагогічної майстерності вихователя ЗДО: гуманістична спрямованість, професійні компетентності, педагогічна техніка. Педагогічна техніка вихователя: мовлення вихователя (голос, дихання, дикція, інтонаційне забарвлення тощо), виразний показ почуттів і ставлень (міміка, пантоміміка, зовнішній вигляд), управління своїм психічним станом (самоконтроль, витримка, емоційний інтелект тощо). Майстерність педагогічного спілкування. Професійна етика.

Таймменеджмент вихователя ЗДО.

Тема 4.2. Організація освітнього процесу в ЗДО як трудова функція вихователя

Структурні компоненти освітнього процесу в ЗДО. Планування освітнього процесу в ЗДО. Види (перспективний, календарний) та структура планів. Специфіка планування освітнього процесу в різних вікових групах. Професійна документація вихователя ЗДО.

Особливості впровадження технологій когнітивного, фізичного, мовленнєвого, соціального й емоційного розвитку дітей раннього та дошкільного віку в освітньому процесі.

Результати рівня сформованості ключових компетентностей здобувачів дошкільної освіти.

Тема 4.3. Участь вихователя у створенні безпечного, здорового та інклюзивного розвивального освітнього середовища в ЗДО

Сутність поняття «середовище», «освітнє середовище», «розвивальне середовище». Принципи (безпечності, функціональності, дитиноцентризму, урахування вікових особливостей та потреб дитини, варіативності, доступності, гнучкості, відкритості) створення розвивального середовища в ЗДО. Проектування освітнього середовища ЗДО з урахуванням принципів універсального дизайну.

Функції та змістове наповнення розвивальних осередків у різних вікових групах. Особливості організації освітньої взаємодії з дітьми раннього та дошкільного віку в розвивальних осередках.

Характеристика елементів еколого-природничого розвивального середовища ЗДО: *у приміщенні ЗДО* — екологічна вітальня, світлиця; лабораторія, городи й теплиці на підвіконні, куточок живої природи, фітоцентр, зимовий сад, фіто- та фотовиставки, виставка дитячих виробів, зооцентр, екологічний мінімузей, бібліотечка дитячої природознавчої та екологічної літератури; *на території ЗДО* — паркові культури (дерева, кущі, квітники), екологічна стежина, куточки рослин рідного краю, куточки лікарських рослин, плодово-ягідний сад, город, екологічні коридори, майданчики для еколого-оздоровчих ігор (для ігор із природними матеріалами, для ходіння босоніж, для ігор у природному оточенні) тощо.

Психолого-педагогічний супровід формування компетентностей дітей дошкільного віку в розвивальному середовищі ЗДО.

Тема 4.4. Педагогічне партнерство ЗДО та сім'ї у вихованні, навчанні й розвитку дітей раннього та дошкільного віку

Сутність понять «педагогічне партнерство», «партнерська взаємодія». Типи партнерської взаємодії ЗДО з батьками (компенсаторні, залучення батьків до освітнього процесу, координаційні). Основні напрями організації педагогічного партнерства ЗДО та сім'ї.

Принципи педагогічного партнерства: повага до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, діалог — взаємодія — взаємоповага; принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей). Форми педагогічного партнерства ЗДО та сім'ї: *колективні* (батьківські збори, конференції, зустрічі з батьками з окремих питань, засідання круглого столу, вечори запитань і відповідей, дні відкритих дверей, освітні заходи (дитячі ранки, родинні свята, виставки дитячих і сімейних творчих робіт, семінари-практикуми), створення групи батьків-порадників); *індивідуальні* (вступне анкетування, попередні візити батьків з дітьми до ЗДО, консультації, телефонний зв'язок, бесіди, індивідуальний соціально-педагогічний патронат тощо); *групові* (консультації, відкриті заняття, організація роботи батьківського комітету, клуби взаємодопомоги, майстер-класи, тренінги, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, ділові ігри, вечори запитань та відповідей, проекти, зустрічі із цікавими людьми); *інформаційні* (батьківські куточки, тематичні стенди, шпирмочки,

планшети, папки-пересувки, дошка оголошень, інформаційні листки, анкетування, скринька пропозицій, неформальні листи, педагогічна бібліотека); *інформаційно-цифрові* (презентація корисних ресурсів, консультування за допомогою нетворкінгу (інтернет-ресурси), відеоконференції, сайт ЗДО, особиста вебсторінка педагога, групи в соціальних мережах).

Співпраця ЗДО з батьками вихованців щодо формування компетентностей дітей дошкільного віку.

МОДУЛЬ 5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 5.1. Адаптація дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти

Поняття «адаптація» та «дезадаптація». Психолого-педагогічні аспекти адаптації дітей раннього та дошкільного віку до умов ЗДО. Характер і тривалість адаптації. Прояви дезадаптації. Роль сім'ї в адаптаційному процесі. Педагогічна підтримка дітей у період адаптації.

Тема 5.2. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти та закладу загальної середньої освіти

Поняття «наступність». Умови для успішної адаптації дітей при переході від дошкільної до початкової освіти. Наступність змісту дошкільної і початкової освіти. Наступність у формах та методах навчання і виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Основні напрями взаємодії дошкільних педагогів з майбутніми першокласниками в контексті наступності між дошкільною і початковою освітою: створення розвивального середовища, підбір ефективних методів та прийомів, упровадження педагогічних технологій. Педагогічна взаємодія вихователя ЗДО з педагогами ЗЗСО та батьківською громадськістю.

Тема 5.3. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в ЗДО

Визначення понять «особливі освітні потреби», «діти з особливими освітніми потребами», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання». Організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами в умовах ЗДО відповідно до чинних нормативних документів. Інклюзивне розвивальне середовище ЗДО. Команда психолого-педагогічного супроводу. Індивідуалізація освітнього процесу: індивідуальна програма розвитку дитини; адаптація та модифікація матеріалів. Рівні підтримки дитини з особливими освітніми потребами.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові документи

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.01.2026).
2. Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 року № 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 19.01.2026).
3. Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти : постанова КМУ від 26.11.2025 № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.01.2026).
4. Положення про деякі типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти : постанова КМУ від 07.08.2025 року № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/818-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.01.2026).
5. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesiynogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 20.01.2026).
6. Про внесення змін до Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів : наказ МОЗ України від 21.10.2025 № 1604. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1622-25#n17> (дата звернення: 19.01.2026).

Основна література

1. Антонік В. І., Антонік І. П., Андріанов В. Є., Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури. Навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. 336 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Antonik_VI/Anatomiiia_fiziologii_ditei_z_osnovamy_hihiieny_ta_fizychnoi_kultury.pdf (дата звернення: 21.01.2026 року).
2. Богущ А., Маліновська Н. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку : підручник для учнів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Київ : Видавничий дім «Слово», 2021. 336 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r/r840.pdf> (дата звернення: 14.01.2026).
3. Дитина : освітня програма для дітей від двох до семи років. Наук. кер. проекту О. П. Турунцев ; авт. кол. : Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна [та ін.] ; наук. ред. : О. А. Половіна, І. В. Кондратець. Київ: Київ. столич. ун-т ім. Б. Грінченка, 2025. 428 с.

4. Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів : лист МОН від 20.06.2023 № 1/8820-23. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-organizaciyu-bezpechnogo-osvitnogo-prostoru-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti-ta-obladnannya-ukrittiv> (дата звернення: 08.01.2026).
5. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування : навч.-метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В. Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цветкова ; за ред. О. Д. Рейпольської. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 222 с. URL: <http://surl.li/vaoaxf> (дата звернення: 19.01.2026).
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 4-те видання, перероблене. К. : ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
7. Софій Н., Найда Ю. Середовище, що належить дітям : poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти. За заг. ред. В. В. Засенка. К., 2019. 65 с. URL: <http://surl.li/kiszqz> (дата звернення: 19.01.2026).

Додаткова література

1. Гавриш Н., Васильєва С., Рогозіна В. Виховуємо і розвиваємо дитину раннього віку : навчально-методичний посібник / за заг. ред. Н. Гавриш. Кропивницький : Імекс-ЛДТ, 2021. 158 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729029/1/ВИХОВУЄМО%20І%20РОЗВИВАЄМО.pdf> (дата звернення: 19.01.2026).
2. Дошкільник: крок у шкільне життя : навчально-методичний посібник / Піроженко Т. О., Карабаєва І. І., Соловійова Л. І., Токарева Л. Д., Федорчук О. І. Хартман О. Ю. ; за наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 149 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735988/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2023.pdf (дата звернення: 15.01.2026).
3. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Вид. 3-тє, доп. Тернопіль : Мандрівець, 2023, 210 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/programi/2023/15.03.2023/Kompl.prohram_a.rozvytku.ditey.doshk.viku.2023-SONYASHNYK.15.03.2023.pdf (дата звернення: 22.01.2026).
4. Методичні рекомендації до програми «Дитина». Авт. кол. : Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна [та ін.] ; наук. ред. : О. А. Половіна, І. В. Кондратець ; Київ. столич. ун-т ім. Б. Грінченка, 2025, 556 с.
5. Теоретичні та методичні засади забезпечення якості освіти дітей раннього та дошкільного віку в умовах воєнного стану : монографія / Артемова Л. В., Жиріков І. А., Луценко І. О., Луценко В. О., Молочко М. В., Рейпольська О. Д., Федоренко С. В. ; за заг. ред. Д. О. Рейпольської. Івано-Франківськ : НАІР, 2024, 172 с. URL:

<https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Monohrafiia-red.-O.-Reypolska-DOOPRATSOVANA-DLYA-MAKETU.pdf> (дата звернення: 19.01.2026).

Інтернет-ресурси

1. ВГО «Асоціація педагогічних працівників дошкільної освіти». Книжкова полиця. URL: <http://surl.li/gwiyyt> (дата звернення: 19.01.2026).
2. Впевнений старт : освітня програма та навчально-методичне забезпечення. URL: <https://vstart.com.ua/> (дата звернення: 15.01.2026).
3. Каталог надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам УІРО. Дошкільна освіта. URL: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1P2VpCLGOd7YWDyISBqAXWt09fq6RQ5q2ylGXgCtjZCo/edit?gid=996883447#gid=996883447> (дата звернення: 19.01.2026).
4. Нормативно-правова база. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/normatyvno-pravova-baza-doshkillia> (дата звернення: 20.01.2026).
5. Платформа розвитку дошкільнят НУМО. URL: <https://numo.mon.gov.ua/> (дата звернення: 19.01.2026).

**Генеральний директор
директорату дошкільної
та інклюзивної освіти**

Алевтина ЛОТОЦЬКА